

Lektørdtalelse (13/01) 2 967 909 6 (V)

Urban, Thomas: Tabet : fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede / forfatter: Thomas Urban ; oversætter: Jens Ellekær ; diverse: Jens Ellekær. - Ellekær. - 240 sider. - DK 97.98

Anvendelse/målgruppe/niveau

Bogen henvender sig til læsere, der er interesseret i det østlige Europas forhold i dag.

Beskrivelse

Ved afslutningen af 2. verdenskrig blev store områder af det tyske rige underlagt polsk administration - bortset fra den nordlige del af Østpreussen, som kom under sovjetisk administration. Det kommunistiske Polen ønskede ikke en stor tysk befolkningsgruppe i det genskabte Polen og besluttede sig for at fordrive de fleste af tyskerne. Frem til 1950 forsvandt næsten hele den tyske befolkning fra de tidligere tyske østområder. Annekteringen af de tyske områder og fordrivelsen af befolkningen skabte store modsætninger mellem Polen og Forbundsrepublikken Tyskland. Fordrivelsen af tyskerne var den største nationale udrensning i det nordlige Østeuropa i det 20. århundrede, men ikke den eneste. Tyskere fordrev polakker, polakker fordrev tyskere og sovjetrussere fordrev og deporterede polakker, tyskere og ukrainere. Konsekvensen for alle de ramte var tab af hjemstavn, familie, venner og ejendom. Forfatteren, der er korrespondent på "Süddeutsche Zeitung", har skrevet en række bøger om Polen og tysk-polske forhold. Intet er oversat til dansk.

Sammenligning

Se fx disse beretninger Horst Bienek *Rejse ind i barndommen : et gensyn med Schlesien*, 2012 og Wesley Adamczyk *Da Gud så til den anden side : en odysse gennem krig, eksil og forløsning*, 2008.

Samlet konklusion

En velskrevet og interessant beretning om diskussionerne i Tyskland og Polen om fordrivelser og tab af hjemstavn. En nødvendig forudsætning for at kunne forstå forholdene i Østeuropa i dag.

Hans Michelsen

[< BogFeature](#)

BogFeature

Tabet og Rejse ind i barndommen

Af Thomas Petersen

Begge bøger handler grundlæggende om tab af hjemstavn og tilhørsforhold. Urban behandler sit emne bredt og systematisk, kort sagt videnskabeligt, mens Bienek betjener sig af gensyn og erindring. Begge forfattere har et personligt forhold til det historiske område Schlesien – Bienek nært, Urban lidt fjernere.

Et par ord om forfatteren. Thomas Urban blev født 1954 i Leipzig i det daværende DDR. Men allerede året efter flygtede familien til Vesten, hvor Urban voksede op i nærheden af Köln. Efter universitetsstudier i tysk, slavisk filologi og østeuropæisk historie samt journalistik kom han ind i medieverdenen og arbejder i dag som Østeuropa-korrespondent på Süddeutsche Zeitung. Urbans forældre forlod oprindeligt det tyske Breslau i Schlesien, mens hans hustru stammer fra samme by – nu under dens polske navn, Wrocław og beliggende i polske Slask.

Ved indgangen til det 20. årh. havde Polen siden de polske delinger i slutningen af 1700-tallet ikke eksisteret som stat, men kun som en nation og et kulturområde, koncentreret omkring Den katolske Kirke. Den polske stat indgik 1795-1918 i nabostaterne Preussen, Østrig og Rusland. For så at genopstå efter 1. Verdenskrig.

Men også i det 20. årh. skete der betydelige territorialændringer for den unge stat. Den blev skændigt og med rå vold delt mellem og annekteret af Sovjetunionen og Nazityskland i september 1939. Efter 1945 beholdt den sejrende Sovjetunion sin del, mens vestgrænsen for det nu sovjetisk dominerede Polens blev rullet frem til Oder-Neisse linjen - på bekostning af det besejrede Tyskland.

Tyskeres flugt og fordrivelse fra områderne øst for floderne Oder og Neisse er hovedtemaet i Urbans indholdsmæssig glimrende og velskrevne bog. Indtil 1950 forsvandt 8 millioner fra det vestlige Polen – dvs. næsten hele den tyske befolkning. Tomrummet udfyldtes af polakker, der flyttedes fra de sovjetisk erobrede områder i øst. Således bliver også polakker en del af bogens tema om tab af hjemstavn.

Det grundlæggende problem i bogen er, hvorvidt også nutidens tyskere på lige fod med polakker har ret til offentligt at mindes deres slægtninges fordrivelse og tab. Eller - med andre ord - om deres skyld i holocaust, i millioner af polakkers død og i forbrydelser mod menneskeheden gør noget sådant upassende og uacceptabelt.

Problemet kom op til overfladen i begyndelsen af det nye årtusind, da tyske planer om et "Centrum mod fordrivelser" blev luftet i offentligheden. Fortalerne for et sådant centrum hævdede, "at man burde anerkende, at tyskerne i de østlige regioner havde betalt en højere pris for tyskernes angrebs- og tilintetgørelseskrig end de fleste vest-, nord- og sydtyskere, og at de altså i bibelsk forstand var "syndebukke", der som stedfortrædere havde måttet bøde for hele samfundet" (side 11).

I Polen afvist disse tanker imidlertid kategorisk, og de kom derfor til at kaste mørke skygger ind over den tyske anger- og forsoningspolitik, som forbundsregeringen siden Willy Brandts dage havde praktiseret overfor polakkerne. Fordrivelsens tilbagevendende som tema blev af den polske

Del på Facebook, digg, m.m.

FAKTA

Thomas Urban:

Tabet. Fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede

Oversat fra tysk af Jens Ellekær

Udg. af Forlaget Ellekær

240 sider, ill., 195 kr.

Horst Bienek:

Rejse ind i barndommen. Gensyn med Schlesien

Oversat fra tysk af Jens Ellekær

Udg. af Forlaget Ellekær

203 sider, ill., 145 kr.

[Forlaget Ellekær >](#)

SE OGSÅ:

Kulturstudier

offentlighed opfattet som forsøg på historieforfalskning og på i sidste ende at ville benægte den tyske skyld i 2. Verdenskrig. Og for at se bort fra fordrivelsens forhistorie, nemlig den tyske besættelsesterror, som i så rigt mål havde omfattet både masse mord på og fordrivelse af polakker.

Urbans formål med bogen er derfor ment som et oprydningsarbejde i en debat, som efter hans mening hviler på såvel misforståelser som manglende viden. Hans tilgang er historisk – han følger bogens tema siden starten på 1900-tallet, fakta skal være korrekte, og meninger skal kunne begrundes og dokumenteres. Og han gennemfører sin plan eksemplarisk. Men det er også en personlig bog, indrømmer forfatteren:

“For i den store historie om fordrivelserne under Anden Verdenskrig og derefter er såvel mine forældres som mine svigerforældres personlige historie indlejret. Mine forældre stammer fra Breslau. Derfra kommer også min polske hustru Ewa. Hendes mors familie oplevede frygten under den tyske besættelse af “Warthegau” [det nazistiske navn på de dele af Polen, der var besat af Tyskland 1939-45, TP], hendes far den sovjetiske, tyske, ukrainske og så atter den sovjetiske terror i den østlige del af det daværende Polen i Volynien, som i dag tilhører Ukraine. Også de mistede alle under krigen eller derefter deres hjemstavn”, (side 17).

Som overgang til den anden bog, et par ord om Schlesien (i dag polsk med navnet Slask). Området har historisk haft et meget omskifteligt statsretligt tilhørsforhold. I 1526 kom størstedelen under den bøhmiske konges lenshøjhed, efter 1742 tilfaldt det Preussen. Den vestlige og største del af Schlesien – i praksis Oberschlesien – kom efter en folkeafstemning i 1921 til først at blive en del af Weimar-republikken og dernæst af Nazi-Tyskland.

Forfatteren Horst Bienek (1930-90) voksede op i byen Gleiwitz i Oberschlesien. Da russerne efter deres erobring og polakkernes annekktion af området i januar 1945 gradvis påbegyndte en massiv polonisering af provinsen, nu under navnet Slask, besluttede den kun femtenårige og i realiteten forældreløse knægt at slutte sig til flygtningestrømmen mod vest. Han endte i det østlige Tyskland, fra 1949 kaldet DDR, hvor han ret hurtigt debuterede som digter og 1951 blev knyttet til Bertolt Brechts teatertrup, Berliner Ensemble.

Senere samme år blev Bienek imidlertid arresteret af de sovjetiske myndigheder og idømt 25 års strafarbejde for “antisovjetisk propaganda” efter den berygtede paragraf 58 i straffeloven. Afsonet i bl.a. de berygtede kulminer omkring byen Vorkuta, nord for Polarcirklen. I forbindelse med en generel amnesti i 1955 kom Bienek til Forbundsrepublikken, hvor han derefter arbejdede som journalist, forlagsredaktør og forfatter. Mest kendt er hans store skønlitterære værk, *Gleiwitz*, der handler om det tabte barndomsland i Oberschlesien.

I forbindelse med den tyske tv-station ZDF’s ønske om at lave en erindringsfilm i 1987 rejste Bienek tilbage til – nu Gliwice, tidligere Gleiwitz for at blive konfronteret med barndomsbyens polske forvandling og for at erindre. Det er der kommet en både spændende og rørende lille bog ud af. På tysk udkom den allerede 1988.

Bienek fortæller usentimentalt og ligefremt om en opvækst i et centraleuropæisk miljø og med preussisk bureaukrati og retsstat. Man fornemmer straks, at det er en digter, der fortæller. Lad mig til illustration bringe et citat fra turen til Gliwice, der anslår noget af tonen:

“Vi forlader Annaberg og kører mod Gross-Strehlitz ---. Vores vej er kantet med hvidblomstrende æbletræer, der lyser i det disede middagslys. Tidligere var næsten alle landeveje --- beplantet med frugttræer. Det siges at stamme fra en gammel preussisk anordning. Fordi der hernede ofte havde været skørbug og andre sygdomme forårsagede af vitaminmangel, skulle vejfrugt være frit og gratis tilgængelig for hele befolkningen” (side 29).

Forfatteren fortæller om sin opvækst som efternøler i en børnerig familie med en voldelig far og en mor, der dør, da Horst blot er en stor knægt. Om hårdtslående opdragelses- og indlæringsmetoder i både hjem og skole. Om nazismens opkomst og udvikling. Om jøderne, der gradvist udfases og forsvinder – enten i stille emigration eller til ghettoer i Polen. Om tog, der passerer Gleiwitz med retning mod Auschwitz – beliggende blot 60 km borte. Om skyld og medskyld. Om børn, der trues med sætningen *Hold mund, ellers kommer du til Auschwitz*, underforstået ind i det mørke soveværelse.

“Men for de voksne må det allerede dengang have betydet frygt, fængsel, lejr, tvangsarbejde, også død som følge af sygdomme og epidemier. Ingen forestillede sig planmæssige mord, slet ikke masse mord ved gasning” (side 146).

Vi hører også om de russiske troppers ankomst og de rygter og den frygt, der var løbet forud. Sideløbende fortæller Bienek om sin barndomsby anno 1987. Om dens polske udseende og atmosfære, om de meget få tyskere, der er blevet tilbage, og om det lidt, der stadig minder om datidens tyske by. Han forlader byen med bl.a. disse ord:

"Jeg har bevidst undgået hjemstavn indtil nu, dette på tysk så betydningsfulde og – belastede ord ---. Er der noget udbytte af min rejse? Oberschlesien er for mig ikke længere hjemstavn. Det gamle uforanderlige landskab er der ganske vist stadig, stenene, skovene og floderne. Men de velkendte mennesker, som for mig hører med til hjemstavnen, mangler. Tradition, aura og sprog, det er alt sammen gået tabt" (side 186).

De to bøger kan med fordel læses sammen. Det er fortjenstfuldt af forlaget Ellekær at have gjort dem tilgængelige for danske læsere. Kyndigt oversat fra tysk af Jens Ellekær, der også er forlagsdirektør og tidligere efterretningsofficer. Han har ligeledes suppleret bøgerne med kortskitser, med oplysende og nyttige noter samt med en tilpas og nødvendig introduktion til problemet med de skiftende stednavne.

De glemte tragedier

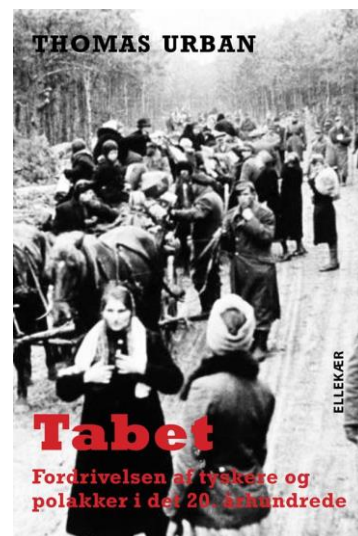
THOMAS URBAN: *"Tabet. Fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede"*. Forlaget Ellekær 2012. 240 sider, 195 kr.

Endelig. 60 år tog det for på dansk at få en seriøs fremstilling om den største folkeflytning i Europa i 1900-tallet nemlig fordrivelsen af ca. 12 millioner tyskere heraf de 8 millioner fra de såkaldte tyske østområder i Polen og USSR 1945-48 som for mig er det centrale i fremstillingen her. Forklaringen på den lange ventetid er i sig selv en bog værd, men det er klart at især politiske kræfter på venstrefløj har haft en interesse i dæmoniseringen af tyskerne i forbundsrepublikken og de har ikke har ønsket at forvirre billedet af nazismens ondskab.

For at læse om den tyske tragedie efter 1945 skal man også først i denne bog læse om alt det frygtelige tyskere gjorde mod polakker gennem 200 år for at åbne op for den tragedie som også ramte de tyskere som havde nydt godt af overgrebene på polakkerne og måske også taget del heri. Som man sår, så høster man. Det gør ikke tyskernes tragedie lettere at bære for de overlevende eller døde, men det har utvivlsomt også været en del af forklaringen på, at emnet udenfor Tyskland har fået ringe opmærksomhed. I Den store Danske Encyklopædi ulejliges K.C. Lammers sig f.eks. ikke med at omtale omfanget fordrivelsen men anfører blot at tyskerne skulle flyttes. Tragediens omfang taget i betragtning kunne der godt være ofret 1-2 linjer herpå. Oplysningerne var kendte men skulle altså ikke frem i lyset. I Vesttyskland var fordrivelsen af de mange millioner tyskere og Den røde Hærs massive myrderier, voldtægter og destruktive adfærd i alle henseender kraftigt neddæmpet og i DDR direkte et forbudt emne. Den af Stalin fastlagte grænse mellem DDR og Polen hed "Fredsgrænsen" som en markering af, at da der ikke var konflikter i det klasseløse socialistiske samfund, kunne der heller ikke være konflikter landene i mellem.

Thomas Urbans bog her anskuer dog tingene på en lidt anden måde. Ser man på bogudgivelserne i Danmark om besættelsestiden er det også således, at de blanke sider i historien i disse år nu også bliver fyldt ud. Vi hører om de danskere som var på tyskernes side og andre landsmænd, som ikke just kan betegnes som blomsten af Danmarks befolkning og der er nu bøger om alle de ugerninger som kommunismen og dens håndlangere har begået. Kort sagt vi er ved at indhente det forsømte. Måske kommer der en dag en bog på dansk som alene omhandler, hvad der skete med tyskerne efter 1945 eller skal vi lige have Holocaust og ugerningerne i Polen og USSR med i samme åndedrag?

Hvis man som jeg har grupper med til Polen flere gange om året er det ikke uinteressant at vide, at hele Vestpolen på mange måder er anderledes end områderne omkring Warszawa og Krakow. Allerede i foråret 1945 før efterkrigsgrænserne internationalt set var fastlagte – det skete først 1990 – begyndte den polske kommunistiske ledelse fordrivelsen af de tyskere, som ikke var fulgt med de tyske styrker vestpå eller senere vendte tilbage og det fortsatte indtil slutningen af 1940'erne. Udrensningerne skete i form af direkte vold eller administrative foranstaltninger. Sammen med KGB jagtede den polske søsterorganisation UB tidligere ledere i det gamle Polen samt toppen i de tyske samfund som skulle udvises. Ligesom i de gode gamle dage 1939-41 hvor Gestapo og KGB holdt flere kammeratlige møder - reelt om udslættelsen af

polakkerne. De gamle tyske KZ lejre, herunder Auschwitz samt Majdanek, kom i brug igen. En del af det gamle personale blev genbrugt. Gassen var dog gået af mode.

Teknisk set blev al jord og ejendom tidligere ejet af flygtede og fordrevne tyskere konfiskeret til fordel for den polske stat og uden erstatning. Skridt for skridt blev aktiverne fordelt som livsvarig leje uden afgift til tilflytterne. Først i 1990ernes slutning kom der gang i privatiseringerne på samme måde som i det øvrige Polen. Alle private krav fra tyskere om erstatning efter 1945 blev afvist og den nye tyske stat holdt en meget lav profil. Efter Polens tilslutning til EU 2005 kan tyskere "vende tilbage" men til en helt ny virkelighed.

Samtidig som polakkerne pressede tyskerne ud i de kaotiske forårs- og sommermåneder i 1945 sørgede KGB for at ca. 520.000 tyskere fra områderne blev sendt til Sibirien, hvor ca. 1/3 omkom og hermed lægges sammen med de ca. 200.000 som dræbtes/døde under og efter krigshandlingerne. Som et særligt raffinement blev tyske kvinder sendt på tvangsarbejde i sovjetiske officersbordeller østpå. Det skønnes at ca. 5 millioner tyskere blev udvist - heraf hovedparten kvinder og børn samt gamle mænd. I de første efterkrigsår fik ca. 400.000 tyskere udrejseforbud, da de var nødvendige for at få de gamle tyske områder til at fungere. Der blev dog en rest på ca. 300.000 som 1951 blev gjort til polske statsborgere hvad enten de ville eller ej. Fra denne reserve kunne polakkerne senere sælge udrejsetilladelser til Vesttyskland for D-mark når den polske økonomi var på sammenbruddets rand eller lederne manglede penge til luksusvarer. Samme mønster fandtes også i vesttyskernes relationer med DDR, som dog havde flere mennesker at sælge af.

Den nye polske stat havde i 1945 det problem, at Stalin i samarbejdet med Hitler havde taget hele Østpolen og skubbet grænsen ca. 200 km. vestpå. Efter først at have myrdet eller sendt til Sibirien alle som kunne tænkes at arbejde for/støtte/drømme om et nyt demokratisk Polen var der 1½ million polakker, som Stalin gerne ville af med. Her kom de tyske østområder ind i billedet. Foruden de fordrevne blev de nye polske vestområder + Masurien fyldt op af lykkeriddere og folk fra de udbombede polske storbyer som nu så en fremtid i de såkaldte "generhvervede områder". For os danskere er det sikkert svært at forestille os et område større end Danmark (næsten) helt tomt. Polakkerne måtte afstå 180.000 kvadratkilometer og fik 114.000 igen, mere end det dobbelte Danmark. Ofte kom de tilrejsende polske familier førend der var skaffet plads og boede en overgang hos tyske familier, som vidste at de skulle væk. Da den polske vestgrænse ikke folkeretligt var fastlagt var det også så som så for den nye polske regering med at udbygge de generhvervede områder.

Endnu den dag i dag er de økonomisk tilbagestående. Ideen om at skabe et nyt socialistisk samfund a la Robinson Crusoe i de gamle tyske områder blev ikke til noget. Der var alle muligheder: Nyt land og en befolkning som var lette at pådutte den kommunistiske ideologi da hele den tekniske, økonomiske og kulturelle elite var ikke-eksisterende på grund af kommunisternes og nazisternes myrderier. Alligevel gik det galt. Tilflytternes oplevelser med kammeraterne fra USSR var ikke just positive og det var også svært at forstå, selv for polakker som ikke havde opfundet den dybe tallerken, at veje, kloakker, vandforsyning, telefonvæsen, boliger og landbrug i de gamle tyske områder, hvor de stakkels mennesker var undertrykte af fascisterne og den fæle kapitalisme, var af en kvalitet, som de end aldrig havde set eller hørt om. Først med fredsslutningen efter 2. Verdenskrig i 1990 blev de polske grænser lagt fast, da kansler Kohl måtte

betale for genforeningen ved at godtage de facto grænserne, indgå i en euro med de andre europæiske lande samt redde USSR fra en økonomisk kollaps.

Det ligger udenfor bogens rammer at skrive noget om hvilken betydning de 12 millioner fordrevne fik for de områder – Forbundsrepublikken, DDR og Østrig – som blev deres nye bopæl. Næsten 8 millioner fandt et hjem i Vesttyskland, næsten 4 millioner i DDR og ca. ½ million i Østrig. I Mecklenburg-Vorpommeren på DDR-siden af den nye grænse kom der 981.000 tilflyttere - eller 45 % af befolkningen - hvad der ikke just vakte jubel hos de lokale. Bayern fik 1,9 millioner tilflyttere eller 21 % af befolkningen. Schleswig-Holstein fik 850.000 svarende til 33 % af befolkningen. Det betød i praksis, at det danske mindretals indflydelse blev stærkt formindsket, da deres andel af befolkningen sank drastisk. Den religiøse dimension havde sit eget liv. Den polske katolske kirke brugte megen energi på at hjælpe med til at få de protestantiske tyskere ud og få slettet sporene efter dem og i Bayern var det ikke gnidningsfrit at få så mange protestanter ind i et rent katolsk område.

Thomas Urbans bog er mættet med fakta og er ikke rar læsning set med nutidige øjne. Vi havde selv 300.000 tyske flygtninge mod vores vilje i sommeren 1945 og især behandlingen af de tyske flygtningebørn er vi i dag næppe så stolte af, men alting skal ses i den rette tidsmæssige sammenhæng. Som tidligere anført er det stadig en balancegang at skrive og udgive bøger som på en måde forstyrrer billedet af Holocaust og Hitlers ugerninger.

Tak til forlægger Jens Ellekær for at udgive en bog som skaber medlidenhed hos læseren for "de forkerte" selvom han ved, at tragedien i et vist omfang var selvforskyldt og tak til bogens forfatter fordi han helt uden lidenskab beskriver den tyske tragedie efter krigen og ikke indgår i en polemik med polske efterkrigsforfattere og historikere, som brugte megen energi på at vise at de genvundne områder retfærdigvis var polske, da man ikke kunne skrive om hvad der skete i Østpolen efter Stalins pagt med Hitler og efter 1990, da grænserne var endelige, fortsatte det i samme skure.

Bogens sprog er koncentreret og flyder let med diskrete konklusioner. Den preussiske stats overgreb og især nazisternes forbrydelser er kendte og bogen viser på sin stille facon, at det bare er fortegnene der skifter. Offerrollen ændres. I en undervisningssituation ville det være spændende at diskutere hvorfor Holocaust i Vesten var en af de dominerende konklusioner på verdenskrigen og ikke kommunisternes uhyrlige forbrydelser før, under og efter verdenskrigen eller de tyske folkeflytninger som mere eller mindre blev tiet ihjel.

Der er fortsat noget at skrive om og udgive for et kvalitetsforlag som Ellekær, det netop har taget de to sidstnævnte emner op, da Gyldendal igen glimrer ved sit fravær. Hvorfor ikke lade profitten fra salget af bøger fra to af Stalins tro forsvarere Kirk og Scherfig finansiere oplysningerne om de uhyrligheder, som de to forfattere med deres skyklapper ikke kunne få øje på?

Klavs Verholt

[< BogFeature](#)

BogFeature

Tabet - Fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede

Den dobbelte exodus

Thomas Urbans bog "Tabet. Fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede" giver et stærkt og gribende billede af en næsten glempt side af historien.

Af Erik Ingemann Sørensen

Af og til må man spørge sig selv, om det er Nürnbergprocesserne, sagen mod Adolf Eichmann, filmen "Holocaust" eller "Schindlers liste", der har været med til at skabe en bestemt lidelsesopfattelse knyttet til 2. Verdenskrigs rædsler? Det er svært at finde et entydigt svar. Men lad der ikke herske den mindste tvivl om, at der er tale om så forfærdelige forbrydelser mod menneskeheden, at de aldrig må glemmes!

Problematikken ligger i, at netop holocaust er kommet til at dække for en umådelig række af andre forbrydelser og grusomheder begået under og umiddelbart efter krigen. Peter Novicks bog: "The Holocaust in American life" beskæftiger sig både stilfærdigt og seriøst med blandt andet begrebet "Holocaustindustrien" – en slags kommerciel udnyttelse af forbrydelserne. Men kan man gradbøje lidelser? Er det antallet af omkomne, der er det afgørende? Var terrorbombardementerne af London værre end de tilsvarende af Dresden og Hamborg?

Den historiske relativisme er medvirkende til, at det er så umådelig svært at besvare disse spørgsmål. Ét stort – og nødvendigt – skred har imidlertid fundet sted. I dag er de fleste historikere nået frem til erkendelsen af, at den tyske befolkning også var ofre. Blandt andet takket være Jürg Friedrichs fremragende bog: "Der Brand. Deutschland im Bombenkrieg", Propyän, 2002.

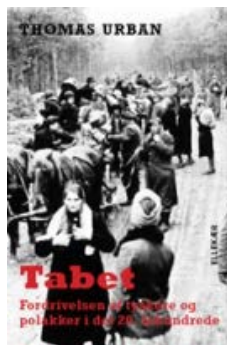
Med udgivelsen af Thomas Urbans bog får læserne en rystende og særdeles veldokumenteret redegørelse for en stort set glempt side af alle lidelserne. Thomas Urban, født 1954, er tysk journalist og fagbogsforfatter. Han har – blandt andet ud fra sine slægtsforbindelser til Breslau i det nuværende Polen – skrevet adskillige bøger og artikler om denne side af historien. I 2006 fik han "Georg-Dehio-Buchpreis" for netop denne bog. En ærespris der tildeles forfattere, der skriver om denne side af historien. I priskomiteen sidder blandt andet repræsentanter fra "Bundesregierung für Kultur und Medien".

På side 19 hedder det: "Knus dog de polakker, så de giver op. Jeg har al mulig medfølelse med deres situation, men vil vi bestå, kan vi ikke gøre andet end udrydde dem; ulven kan heller ikke gøre for, at Gud har skabt den, som den er, og derfor skyder man den, når man kan..." Det er med sådanne udsagn udryddelseskrige begynder. Ingen nåde. Det er dem eller os. Sådan udtaler den senere tyske Reichskanzler sig. Og heri ligger det konstante ønske om Lebensraum im Ost. Først Polen. Siden kom USSR til.

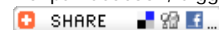
11 fine kapitler

Bogen er opdelt i 11 kapitler, der hver giver et glimrende indblik i den historiske udvikling, der i realiteten startede med en kulturkamp mellem polsk og tysk, en kamp der blev yderligere skærpet efter oprettelsen af den anden polske republik umiddelbart efter afslutningen af 1. Verdenskrig, hvor hele det europæiske statskort blev nytænkt.

Selv om det såvel i Versaillestraktaten som i den nye polske forfatning fra 1921 blev fastslået, at staten skulle beskytte sine mindretal, så voksede kravet fra de polske nationalister: "Polsk land for polakker". De nye grænser havde efterladt et stort tysk mindretal. Polen ønskede at skubbe grænsen mod vest og slippe af med både tyskere og jøder! Faktisk var dele af det polske militær af den

Del på Facebook, digg, m.m.

FAKTA

Thomas Urban:

Tabet - Fordrivelsen af tyskere og polakker i det 20. århundrede

Udg. af Forlaget Ellekær

240 sider, ill. 195 kr.

[Forlaget Ellekær >](#)

SE OGSÅ:

Kulturstudier

opfattelse, at en krig over Hitlers Deutsches Reich ville være mulig. Som bekendt gik det helt anderledes.

Den tyske fremfærd i Polen mod såvel polakker som jøder tages med i beretningen, men dog ikke i større målestok, da det jo for det meste er velkendt stof. Det samme gør sig gældende for russernes blodige fremfærd gennem Polen fra slutningen af 1944.

Der er tale om den største katastrofe i landets historie. Urban skriver blandt andet: "Under Anden Verdenskrig omkom der i hele Polen i henhold til de nyeste beregninger fra tyske og polske historikere mellem 5.5 og 6 millioner ud af de 35, som befolkningen i sommeren 1939 havde udgjort.; halvdelen af de døde var jøder. Langt den største del af ofrene må tilskrives de tyske besættere, en mindre del de sovjetiske.

Tyskere der deporteres efter krigen. Billedet ikke fra bogen.

Heri ligger givet også årsagen til de grusomme henrettelser af dødsdømte tyskere efter krigen. De foregik med tusindvis af tilskuere til hængningerne, hvor alle kunne følge døds kampen.

Efter en gennemgang af de allieredes konferencer – Jalta og Potsdam – og opdelingen i interesse- og besættelsesområder tager Urban fat på behandlingen og fordrivelsen af den tyske befolkning i Polen. Allerede den 6. maj 1945 havde man vedtaget "Lov om udstødning af fjendtlige elementer fra det polske fællesskab". En lov der blev håndhævet med stor brutalitet. Folk fik lov til at medtage 20 kg. bagage – blev blandt andet sat på kreaturvogne og "eksporteret". Volden herskede i en sådan grad, at mindst 200.000 tyskere omkom efter krigens ophør. Hertil kommer, at omkring 520.000 tyskere "fra de østlige områder samt fra Danzig og Polen blev deporteret til Sovjetunionen. Af disse omkom omkring 185.000". Talrige kvinder havnede på de russiske officersbordeller.

Polske beregninger antyder, at omkring 3.6 millioner tyskere blev ekspederet ud af landet.

Det Tyskland, de vendte tilbage til, lå i ruiner, folk kæmpede for at overleve, så også her mødte de fjendtlighed.

Bogen slutter med en redegørelse for de politiske forsøg på at retablere forholdet mellem de to suveræne nationer.

Her er billedet af den knælende Willy Brandt i Warszawa nærmest blevet et ikon på tysk soningsforsøg. Blandt disse er et ønske om at oprette et "Erindringsmuseum" om begivenhederne. Et ønske polakkerne endnu ikke kan tilslutte sig.

En vigtig og vedkommende bog

Det er en både vigtig og vedkommende bog, Thomas Urban har skrevet. Uanset hvad så er denne del af historien også vigtig at fastholde. Og dét er netop hvad bogen gør. I øvrigt er citatet fra den senere tyske Reichskanzler Bismarck. Skrevet i 1861, mens han var gesandt i Moskva!

Bogen er fornemt forsynet med noter til de enkelte kapitler. Hertil kommer yderligere litteraturforslag til hvert kapitel. Glimrende set. Endvidere har oversætteren Jens Ellekær lavet en liste over tyske og polske by- og stednavne. Det gør det umådeligt lettere at søge videre på egen hånd. Bogen er godt illustreret og afsluttende forsynet med oversigtskort. Og undervejs med kortfattede biografier af centrale personer. Trods enkelte smuttere undervejs – Gomułka levede ikke fra 1904 til 1945, men fra 1905 – 1982, kan jeg kun varmt anbefale denne centrale bog, der lægger så megen ny viden frem.

...

Siden er oprettet 05-08-2015